प्रस्तावना.

જે પ્રાણીને આત્મબોધ થયોછે તે પ્રાણી પરમાનંદને વિષે મગ્ન હોય. તેને સંસારીક સુખનો અભીલાષ કોઈ કાળ પણ વરતે નહી; કેમકે તે પ્રાણી, સંસારીક સુખનું અલ્પપણું છે તથા અસ્થીરપણુ છે, એમ જાણે છે માટે: જેમ કોઈ સખસ, વિશેષ પ્રકારે વાંછીતસુખને પ્રતીપાદન કરવાને સમર્થ એવો કલ્પવૃક્ષ પામીને લુખા ભોજનની પ્રાર્થનાવાળો ન હોય. જે પ્રાણીયો આત્મ જ્ઞાનને વિષે તત્પરછે તે પ્રાણીયો નરકાદીકના દુખ પ્રતે કોઈ પ્રકારે પામતા નથી; કેમકે રૂડા મારગનો ચાલનારો, ચક્ષુવાળો પ્રાણી કુવામાં કોઈ પ્રકારે પડતો નથી એ કારણ માટે. વળી જે પ્રાણીને આત્મબોધ થયોછે તે પ્રાણીને બાહ્યવસ્તુના સંસર્ગને વિષે ઇચ્છા ન થાય; જેમ અમૃતના આસ્વાદન કરનાર પ્રાણીને ખારપાણી પીવાની રૂચી નથાય તેમ.

જે પ્રાણીને આત્મબોધ થયો નથી એટલે પોતાનું સ્વરૂપ જાણ્યું નથી; તે પ્રાણી મનુષ્યના દેહવાળોછે અને શીંગડાં પુંછડાયે કરીને રહીતછે તોપણ પશુજ જાણવો: કેમકે આહાર, નિદ્રા, ભય અને મૈથુન, મનુષ્ય તથા પશુને વિષે સદ્રશછે એ કારણ માટે.

વળી જે પ્રાણીયે વસ્તુમને કરીને આત્મા નથી જાણ્યો

[illegible]ને સિદ્ધિ ગતી દૂરછે અને વળી તે પ્રાણીને પરમાત્મપ-
[illegible]ની લક્ષ્મી ન મળવા થકી સંસાર સંબંધી ધન ધાન્યાદી-
[illegible] સિદ્ધિ [illegible]પણાનું કારણ થાયછે એટલે તે પ્રાણી
[illegible] સુખને વિષે મગનપણે રહેછે અને તે પુરૂષને
[illegible] નદી નીરંતર અપુર્ણપણે વરતેછે. વળી જ્યાંસુ-
[illegible] આત્મ સ્વરૂપનો બોધ થયો નથી ત્યાંસુધી
[illegible] નરચો ધણોજ દુર્લભછે અને ત્યાંજસુધી મો-
[illegible] વરતેછે-વળી ત્યાંજસુધી કષાય અતીશે
[illegible] વરતેછે. એ કારણ માટે સર્વોતમ આત્મબોધ
[illegible] કરણીની મધ્યે આત્મજ્ઞાન કરવું તે ઉત્તમ
[illegible] વિના સિદ્ધિ (મોક્ષપ્રાપ્તિ) કોઇકાળ
[illegible] કેમકે કારણ વિના કાર્યની ઉત્પત્તિ
[illegible] થાયછે. એ કારણ માટે આત્મ-
[illegible] એવું કોઈ પણ કારણ
[illegible] થકી સમકિત એજ કારણ છે. એ
[illegible] બીજું કોઇ નથી-એવું આગ-
[illegible] સમકિત વિના બીજું કોઇ
[illegible] એ કારણ માટે સમકિત સતેજ
[illegible] સિદ્ધ થયું.

अनुक्रमणिका.

ત્રણ પ્રકારના આત્મા:—

દેવ, ગુરૂ, અને ધર્મના સ્વરૂપની ચોભંગી:—

विविधबोल रत्नाकर.

भाग १ लो.

नवाभिनंदी जीवोनां लक्षण.

१ [illegible]

२ [illegible]

ધર્મકરણિ કરિશ તો લોકમાં પૂજનિ-
ક થઇશ એહવો અભિપ્રાય રાખે, તે
ભવાભિનંદી કહીયે.
ઉપધી એટલે વસ્ત્રપાત્રાદિકને અર્થે
ધર્મકરણી કરે, તેભવાભિનંદી કહીયે.
૪ રિદ્ધિગારવ એટલે શ્રાવક પોતાના
કરવાને અર્થે એટલે જો હું ધર્મકર-
ણી કરિશ તો આ શ્રાવક માહારા
થશે અને તેમનાથી મારૂં ગુજરાણ
થશે એવી બુદ્ધીયે કરીને ધર્મકરણી
કરે, તે ભવાભિનંદી કહીયે.
૫ ક્ષુદ્ર એટલે અગંભિર હોય, એટલે
પારકાં છીદ્ર ખોલતો ફરે અને લોકો-
ના કિંચિત અવગુણ દેખી લોકોની
આગળ વિશેષપણે કહેતો ફરે અને
પોતાના અવગુણ ઢાંકે અને પોતાના

ગુણનો ઉતકર્ષ કરે એટલે દરેક રીતે
પોતાનો ગુણ પ્રગટ થાય એમ સૌ
કોની આગળ બોલે; તે ભવાભિ-
૬ લોભને વિશે એટલે પુદ્ગલભાવને
વિશે એટલે ધન, ધાન્ય, વસ્ત્ર, પાત્ર,
જસ, કીરતિ મેળવવાને વિશે લંપ
ટ એટલે લીન એટલે આસક્ત તે
ભવાભિનંદી કહીયે.
૭ દીન એટલે પુદ્ગલભાવના [illegible]
કરીને રાંક, એટલે આગામીકાળની
ચિંતા કરે કે હાય હાય હું [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ધર્મકરણિ કરિશ તો લોકમાં પૂજનિ-
ક થઇશ એહવો અભિપ્રાય રાખે, તે
ભવાભિનંદી કહીયે.

૩ ઉપધી એટલે વસ્ત્રપાત્રાદિકને અર્થે
ધર્મકરણી કરે, તેભવાભિનંદી કહીયે.

૪ રિદ્ધિગારવ એટલે શ્રાવક પોતાના
કરવાને અર્થે એટલે જો હું ધર્મકર-
ણી કરિશ તો આ શ્રાવક માહારા
થશે અને તેમનાથી મારૂં ગુજરાણ
થશે એવી બુદ્ધીયે કરીને ધર્મકરણી
કરે, તે ભવાભિનંદી કહીયે.

૫ ક્ષુદ્ર એટલે અગંભિર હોય, એટલે
પારકાં છીદ્ર ખોલતો ફરે અને લોકો
ના કિંચિત અવગુણ દેખી લોકોની
આગળ વિશેષપણે કહેતો ફરે અને
પોતાના અવગુણ ઢાંકે અને પોતાન

ગુણનો ઉતકર્ષ કરે એટલે હરેક રીતે પોતાનો ગુણ પ્રગટ થાય એમ લોકોની આગળ બોલે; તે ભવાભિ૰

૬ લોભને વિશે એટલે પુદગલભાવને વિશે એટલે ધન, ધાન્ય, વસ્ત્ર, પાત્ર, જસ, કીરતિ મેળવવાને વિશે તત્પર એટલે લીન એટલે આસક્ત. તે ભવાભિનંદી કહીયે.

૭ દીન એટલે પુદગલભાવના વિયોગે કરીને રાંક, એટલે આગામીકાળની ચિંતા કરે કે હાય હાય હું શું ખાઈશ અને હવે હું કેમ કરીશ, હવે મારા કુટુંબનો નિરવાહ કેમ થાશે એવી ચિંતા કરે પણ આત્મસ્વરૂપનો કાંઈ વીચાર કરે નહીં તે ભવાભિનંદી કહીયે

મન મોહનજીનજી મિઠીમિઠી તાહે-
રીવાણ. ૧

અર્થ:—(લોભી) એટલે સર્વની પાસે માગ
કરે, તથા કૃપણ એટલે પોતાની પાસે છ
વસ્તુ હોય તો પણ પોતે ભોગવી શકે ન
તથા બીજાને પણ આપી શકે નહી અને
એ પ્રકૃતીવાળો હોય તથા (દયામણો) એ
સર્વનું અકલ્યાણ વંછે તથા (માયિ) એટલે
કામમાં કપટ કરે તથા (મચ્છર) એટલે પ
દુખી દેખીને સુખી થાય તથા સુખી દેખ
દુખી થાય તથા (ભવ) એટલે સંસારને
પાંચ ઇંદ્રિઓનાં વિષય સુખ ભોગવવામાં
નંદી હોય અને સંસાર થકી વિરક્તભા
કોઈ [illegible] ભાવે નહી અને (ભયભર
એટલે નિરંતર સર્વ લોકથી ભય પામતો
અને (અજાણ) એટલે અજ્ઞાની એટલે તા
[illegible] કરીને રહિત એટલે ધર્મ અધર્મનું સ
[illegible] નથી; એ આઠ દોષ
[illegible] નથી ત્યાંસુધી તે પ્રાણી
[illegible] વ્યવહારમાં

મન મોહનજીનજી મિઠીમિઠી તાહ-
રીવાણ. ૧

અર્થઃ—(લોભી) એટલે સર્વની પાસે માગતો ફરે, તથા કૃપણ એટલે પોતાની પાસે છતી વસ્તુ હોય તો પણ પોતે ભોગવી શકે નહી તથા બીજાને પણ આપી શકે નહી અને તુચ્છ પ્રકૃતીવાળો હોય તથા (દયામણો) એટલે સર્વનું અકલ્યાણ વંછે તથા (માયિ) એટલે સર્વ કામમાં કપટ કરે તથા (મચ્છર) એટલે પરને દુખી દેખીને સુખી થાય તથા સુખી દેખીને દુખી થાય તથા (ભવ) એટલે સંસારને વિષે પાંચ ઇંદ્રિઓનાં વિષય સુખ ભોગવવામાં આ[illegible] નંદી હોય અને સંસાર થકી વિરાગ્યનો કોઈ દહાડો પણ ભાવે નહી અને (ભયભયો) એટલે નિરંતર સર્વ લોકથી ભય પામતો [illegible] અને (અજાણ) એટલે અજ્ઞાની [illegible] બોધે કરીને રહિત એટલે ધર્મ [illegible] કાંઇ પણ જાણનો નથી; [illegible] સુધી જેને રહ્યા નથી [illegible] ધર્મના પ્રારંભ કરે તે [illegible]

મહારાજે ભાખીત જે અર્થ તે થકી અવળો પ્રરૂપણા કરવી તે પ્રરૂપણા મિથ્યાત કહીએ.

૨ પ્રવર્તન મિથ્યાતઃ—લૌકીક તથા લોકોત્તર મિથ્યાતની કરણી કરવી તે પ્રવર્તં મિથ્યાત કહીએ.

૩ પરિણામ મિથ્યાતઃ—મનમાં એટલે પરિણામમાં જુઠો હઠવાદ રાખે અને કેવળી માહારાજે પ્રરૂપ્યા એહવા નવ તત્વના અર્થ યથાર્થ સદ્દહે નહી તે પરિણામ મિથ્યાત કહીએ.

૪ પ્રદેશ મિથ્યાતઃ—સત્તાગતને વિશે રહેલી એહવો જે મોહની કર્મની સાત પ્રકૃતી તે પ્રદેશ મિથ્યાત કહીએ.

એ પ્રકારે ચાર પ્રકારનાં મિથ્યાત શુદ્ધ પ્રરૂપક જ્ઞાનાદીક ગુણે સહીત એહવા ગુરૂ મા-

મહારાજે ભાખીત જે અર્થ તે થકી અવળી પ્રરૂપણા કરવી તે પ્રરૂપણા મિથ્યાત કહીએ.

૨ પ્રવર્તન મિથ્યાતઃ—લૌકીક તથા લોકોત્તર મિથ્યાતની કરણી કરવી તે પ્રવર્ત મિથ્યાત કહીએ.

૩ પરિણામ મિથ્યાતઃ—મનમાં [illegible] પરિણામમાં જુઠી [illegible] કેવળી આહારા[illegible] તત્વના [illegible] નહી તે પરિણામ મિથ્યાત કહીએ.

૪ પ્રદેશ મિથ્યાતઃ [illegible] રહેલી [illegible] મુકતી તે [illegible]

[illegible]

[illegible]

કીત સહીત સંવરભાવનું સેવન કરવું તેને ઉન્માર્ગ કહેવો તે મિથ્યાત.

૪ ઉનમાર્ગને વિષે માર્ગ સંજ્ઞા—ઉનમાર્ગ એટલે કુદેવ, કુગુરૂ, કુધર્મનું સેવન કરવું તેને જે માર્ગ કહેવો તે મિથ્યાત.

૫ સાધુને વિષે અસાધુ સંજ્ઞા—સત્તાવીસ ગુણે કરી બીરાજમાન તરણતારણ કાષ્ઠના નાવ સમાન શુદ્ધ ધર્મના પ્રરૂપક એહવા જે સાધુ તેને અસાધુ કહેવા તે મિથ્યાત.

૬ અસાધુને વિષે સાધુ સંજ્ઞા—આરંભ, પરીગ્રહ વિષય કષાયનો ભરેલો [illegible]નો અને લોભને વિષે આશક્ત [illegible]નો અને ખોટી શ્રધાન કરાવ-[illegible] લોઢના નાવસમાન એ-

કીત સહીત સંવરમાગનું સેવન ક
રવું તેને ઉન્માર્ગ કહેવો તે મિથ્યાત્વ
૪ ઉનમાર્ગને વિષે માર્ગ સંજ્ઞા [illegible]
માર્ગ એટલે કુદેવ કુગુરુ [illegible]
સેવન કરવું તેને [illegible]
મિથ્યાત્વ.
૫ [illegible]

ઉપગારી, પરમ પૂજ્ય, સમકેત અ-
ઢાર દોષે કરીને રહીત એવા, તેની
સ્થાપના મૂર્તિ તેની આગળ ઇહલો-
ક તથા પરલોકના પૂદ્ગલીક સુખની
ઇચ્છાએ કરીને માનતા માને કે જો
મ્હારૂં કાંમ થશે તો મોહોટી પૂજા
રચાવીશ, છત્ર ચડાવીશ, કેસર ચ-
ડાવીશ, સારા ચંદરવા બાંધીશ, એ-
મ અનેક પ્રકારે શ્રીવીતરાગ દેવની
પાસે માગવું તે જુક્ત નથી. જેહને
પોતાના કરમના ઉદયની પરતીત ના
હોય તે ભૂલા ભમે છે પણ પૂન્યના ઉ-
દયવિના કાંઇ થતું નથી. ફોગટ નીરં-
જન દેવની પાસે પૂદ્ગલની આશા-
એ કરીને માગવું તે લોકોતરદેવગ-
ત મિથ્યાત કહીએ.

ઉપગારી, પરમ પૂજ્ય, સમસ્ત ગ્ય-
ઢાર દોષે કરીને રહીત એહવા,તેની
સ્થાપના મૂર્તિ તેની આગળ ઇહિલો-
ક તથા પરલોકના પૂદગલીક સુખની
ઇચ્છાએ કરીને માંનતા માંને કે જો
મ્હારૂં કાંમ થશે તો મોહોરી પુંજા
રચાવીશ, છત્ર ચડાવીશ, ફેમર ચ
ડાવીશ, શાગ [illegible] આંગીયા, એ
મ અનેક પ્રકારે [illegible]
પાર્શ્વ આગ્યું [illegible]
પોતાના [illegible]
[illegible]

યા તેનો સત્કાર કરવો તે લૌકીક
ગુરૂગત મિથ્યાત કહીએ; ચાર્ગો શુદ્ધ
સાધુ જ્ઞાંન દર્શન ચારિત્ર સહીત ભ-
લા આચારવંત એહવા મુનીરાજ
મહારાજને ઇંદ્રીઓનાં સુખની વાં-
છાએ કરીને વાંદવા પુજવા એટલે
જે આહાવા માહાતપસ્વી મુનીરા-
જની સેવા પૂજા કરીશું તો આપણાં
છૈયાં છોકરાં સાજાં તાજાં રેહેશે અને
ઘણું ધન મળશે અને શરીરે સુખી
રહીશું અને લોકમાં માન પાંમીશું
અને પર લોકમાં દેવતાદીકની રીદ્ધિ
પાંમોશું એહવી બુદ્ધિએ કરી-
ને વંદન, પૂજન કરવું તથા આ-
હારપાંણી આપવું; તે લોકોત્તરગુરૂ-
ગત મિથ્યાત કહીએ એ બેનો એક

થા તેનો સત્કાર કરવો તે લોકોત્તર
ગુરૂગત મિથ્યાત કહીએ; વળી શુદ્ધ
સાધુ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર સહીત ભ-
લા આચારવંત એહવા મુનીરાજ
મહારાજને ઇંદ્રીઓનાં સુખની વાં-
છાએ કરીને વાંદવા પુજવા જેમકે
જે આહાવા માહાતપસ્વી મુનીરા-
જની સેવા પુજા કરીશું તો આપણાં
છૈયાં છોકરાં સાજાં તાજાં રહેશે અને
ઘણું ધન મળશે અને શરીરે ભલી
રહીશું અને લોકમાં માન પાંમીશું
અને પર લોકમાં દેવતાદીકની રીદ્ધ
પાંમીશું એહવી બુદ્ધિએ કરી
ને વંદન, પુજન કરવું તથા આ
હારપાંણી [illegible]
ગત મિથ્યાત [illegible]

દેવ, શુદ્ધ ગુરૂ તથા શુદ્ધ ધર્મની નીશ્ચે વ્યવહાર બે પ્રકારે ખબર પડી હોય તે પુરૂશની કૃપા થકી લૌકીક તથા લોકોતર મારગની તથા જીવ અજીવ-નો સાપેક્ષપણે બોધ થયો હોય તે પુરૂશની પ્રસંશા કરે નહી તે સ્વામિદ્રોહ; તેમનો સાહાજ કરે નહી તે પણ સ્વામિદ્રોહ-પાછળ તેના અવર્ણ-વાદ બોલે તે પણ સ્વામિદ્રોહ-તે પુ-રૂશની આજ્ઞા ઓળંઘન કરવી તે પણ સ્વામિદ્રોહ જાણવો તે સ્વામિ-દ્રોહ કરવા થકી સમકીત આવ્યું હોય તોપણ જતું રહે તો નવીન તો ક્યાંથી આવે. એ રીતે દ્રવ્ય ભાવ બે પ્રકારેસ્વામિદ્રોહ કહીએ.

મિત્રદ્રોહઃ—જે પુરૂષ માંહોમાંહી ક-

દેવ, શુદ્ધ ગુરૂ તથા શુદ્ધ ધર્મની નીશ્ચે
વ્યવહાર બે પ્રકારે ખબર પડી હોય
તે પુરૂશની કૃપા થકી લૌકીક તથા
લોકોતર મારગની તથા જીવ અજીવ-
નો સાપેક્ષપણે બોધ થયો હોય તે
પુરૂશની પ્રસંશા કરે નહી તે સ્વા-
(મિદ્રોહ; તેમનો સાહાજ કરે નહી તે
પણ સ્વામિદ્રોહ-પાછળ તેના અવર્ણ-
વાદ બોલે તે પણ સ્વામિદ્રોહ-તે પુ-
રૂશની આજ્ઞા ઓળંઘન કરવી તે
પણ સ્વામિદ્રોહ જાણવો તે સ્વામિ-
દ્રોહ કરવા થકી સમકીત આવ્યું
હોય તોપણ જતું રહે તો નવીન તો
કયાંથી આવે. એ રીતે દ્રવ્ય ભાવ
બે પ્રકારે સ્વામિદ્રોહ કહીએ.
૨ મિત્રદ્રોહ:—જે પુરૂષ માંહોમાંહી ક

થા પેટી ઉઘાડીને તથા તાળું ભાંગીને તથા ધણીના કહ્યા વિના છાની વસ્તુ લેવી તથા કોઇની વિસરી ગયેલી વસ્તુ લેવી તથા કોઇ ચોરીને લાવેલી જણસ થોડી કિંમતથી આવતી જાંણીને લેવી ઇત્યાદી સર્વ ચોરી કહીયે.

૫ થાપણ ઓળવવી તે:—કોઈ પુરૂષ કોઇ પુરૂષને ઘેર કાંઇ જમે મૂકી ગયો તેને જુઠું બોલીને પાછી આપે નહી તથા તેના પુત્રાદિકને વાંકો જવાપ દે ઇત્યાદિ સર્વ થાપણ ઓળવવી કહીએ.

એ ઉપર લખ્યા સર્વ બોલ વર્જિને વેપાર કરવો તથા પોતાના કુલને જેમ લાંછન ન લાગે તેમ વેપાર કરવો તથા પંન્નર કર્મદાન ટાળીને

થા પેટી ઉઘાડીને તથા તાલુ તોડીને
તથા ધણીના કહ્યા વિના છાની વ-
સ્તુ લેવી તથા કોઇની વિસરી ગએલી
વસ્તુ લેવી તથા કોઇ ચોરીને લાવેલી
જણસ થોડી કિમતથી આવતી જા-
ણીને લેવી ઇત્યાદી સર્વ ચોરી કહીએ.
૫ થાપણ ઓળવવી તેઃ—કોઈ પુરૂષ
કોઇ પુરૂષને પેર થાપણ મુકી ગ-
યો તેને જુઠું બોલીને પાછી આપે
નહી તથા તેના પુત્રાદિકને પાછી ન
વાપ દે ઇત્યાદિ સર્વ થાપણ ઓળ-
વવી કહીએ.
એ ઉપર લખ્યા સર્વ [illegible]
વેપાર કરવો [illegible]
જેમ [illegible]
કરવો તથા [illegible]

કુળ કહીયે અને શીલ તે × × મદ્ય
તથા માંસ તથા મિથ્યાત તથા રાત્રિ
ભોજન ઇત્યાદિકનો ત્યાગ કરવે ક-
રિને જે સારૂ આચારણ કરવું તેને
શીલ કહીયે એવી રીતે × × × કુળ
અને શીળ તેણે કરિને સરખા એ-
ટલે બરોબરીયા એહવા જે પરગોત્રી
તેમની સાથે વિવાહ કરનાર તેનું કા-
રણ એછે જે જેથી શુદ્ધ સ્ત્રીનો લાભ
થાય છે એટલે શીલ સમકિતવાળી
સ્ત્રીનો લાભ થાય, તથા જેથી પુરૂષ-
ના ચિતને નિવૃતી થાય એટલે ધર્મ-
ધ્યાન સુખે થાય તથા સારી પ્રજાની
પ્રાપ્તિ થાય તથા દેવ, તથા અતિથિ
તથા બંધુજન તથા સમકિતવંત પ્રા-
ણિ, તે સર્વનો સત્કાર થાય ઇત્યાદિ

કુળ કહીયે અને શીલ તે × × મદ્ય
તથા માંસ તથા મિથ્યાત તથા રાત્રિ
ભોજન ઇત્યાદિકનો ત્યાગ કરવે ક-
રિને જે સારૂ આચારણ કરવું તેને
શીલ કહીયે એવી રીતે × × × કુળ
અને શીળ તેણે કરિને સરખા એ-
ટલે બરોબરીયા એહવા જે પરગોત્રી
તેમની સાથે વિવાહ કરનાર તેનું કા-
રણ એછે જે જેથી શુદ્ધ સ્ત્રીનો લાભ
થાય છે એટલે શીલ સમકિતવાળી
સ્ત્રીનો લાભ થાય, તથા તેથી પુરૂ
ના ચિતને નિવૃતી થાય એટલે મન
ધ્યાન સુખે થાય તથા સારી પ્રજાની
પ્રાપ્તિ થાય તથા દેવ, તથા અતિથિ
તથા બંધુજન તથા સમકિતવંત પ્રા
ણિ, તે સર્વનો સત્કાર થાય ઇત્યાદિ

ણવાળા પુરૂષો તે × × × × × ×
જેમની પ્રવૃત્તિ આ લોકમાં તથા પ-
રલોકમાં હિતકારી થાય છે. × ×
તેવા પુરૂષોમાં આ પ્રકારનાં લક્ષણ
હોય છે. જે લક્ષણ ઓળખીને તેવા
પુરૂષોનો સંગ કરવો × × × ગર્વ
એટલે અહંકાર ન કરતો હોય તથા
પારકી નિંદા ન કરતો હોય તથા ક-
ઠોર એટલે આકરૂં વચન ન બોલતો
હોય તથા કોઇ અજ્ઞાની પુરૂષ અ-
પ્રીતિ ઉપજાવે એહવું વચન બોલે
તોપણ પોતે ક્રોધ ન કરે તથા પોતે
દોષમાં આવે નહી ને પારકા દોષને
ઢાંકે પણ તેના દોષ પ્રગટ કરિને ફ
જેત ન કરે. એ સારા પુરૂષોનાં લ
ક્ષણ શાસ્ત્રમાં કહ્યાંછે તેવા પુરૂષો

ણવાળા પુરૂષો તે × × × × × ×
જેમની પ્રવૃત્તિ આ લોકમાં તથા પ-
રલોકમાં હિતકારી થાય છે. × ×
તેવા પુરૂષોમાં આ પ્રકારનાં લક્ષણ
હોય છે. જે લક્ષણ ઓળખીને તેવા
પુરૂષોનો સંગ કરવો × × × ગર્વ
એટલે અહંકાર ન કરતો હોય તથા
પારકી નિંદા ન કરતો હોય તથા [illegible]
હોર એટલે આકરૂ વચન ન [illegible]
હોય તથા કોઈ [illegible]
પ્રીતિ [illegible]
નોખમાં [illegible]
રાખમાં [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ન કરતો; એટલે જેમ વાણીઆની
જાતીને ખેતી કરવી નહી તથા બ્રા-
હ્મણ જાતિને મદિરાપાન નિંદિત છે
એ પ્રકારે જે પોતાની જાતિમાં નિં-
દિત હોય તથા પોતાના દેશમાં નિં
દિત હોય તથા પોતાના કુલમાં જે
નિંદિત હોય તેવાં કામનું આચરણ
ન કરતો; તેનું કારણ જે × × ×
નિંદિત કામના કરનાર પુરૂષે જો કો-
ઈ ધર્મ સંબંધિ સારૂં કામ કર્યુંહોય
તો તેની પણ લોક નિંદા કરે માટે
દેશ, જાતિ, કુળને જોગ્ય કામ કરતો.
પોતાને દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ જેવી થતી
હોય તે પ્રમાણે ખરચ રાખતો. × ×
એટલે પોતાને પોષણ કરવા યોગ્ય
એહવા જે માતાપિતા તથા સ્ત્રી ત-

ન કરનો; એટલે જેમ વાણીઆની
જાતીને ખેતી કરવી નહી તથા બ્રા-
હ્મણ જાતિને મદિરાપાન નિંદિત છે
એ પ્રકારે જે પોતાની જાતિમાં નિં-
દિત હોય તથા પોતાના દેશમાં નિં
દિત હોય તથા પોતાના કુળમાં જે
નિંદિત હોય તેવાં કામનું આચરણ
ન કરતો; તેનું કારણ જે [illegible]
નિંદિત કામના કરનાર પુરૂષે [illegible]
ધર્મ સંબંધિ મારૂં [illegible]
તો તેની પણ [illegible] નિંદા [illegible]
દેશ, જાતિ, કુળને [illegible]
પોતાને [illegible]
હોય તે [illegible]
[illegible]
[illegible]

ગ્રહણ એટલે શાસ્ત્રના અર્થનું ગ્રહ-
ણ કરવું, ૪ ધારણ એટલે જે શાસ્ત્ર
નો અર્થ ગ્રહણ કર્યો તેને વિસરી
ન જવો, ૫ ઉહ એટલે પોતે જાંણ્યો
એવો જે શાસ્ત્રનો અર્થ તેનું અવ-
લંબન કરિને તે પ્રકારના બીજા અ-
ર્થનો તર્ક કરવો, ૬ અપોહ એટલે
યુક્તિ જુક્તિવતે વિરૂદ્ધ એહવા હિ-
સાદિક અર્થ તે થકી પાછું વળવું એ-
ટલે તેનો ત્યાગ કરિને વિરોધ ન આ-
વે એવા અર્થનું ગ્રહણ કરવાપણું
અથવા, ઉહ તે સામાન્ય જ્ઞાન કહી-
યે ને અપોહ તે વિશેષ જ્ઞાન કહીયે,
૭ અર્થવિજ્ઞાન એટલે ઉહાપોહ કરિને
મોહનો ત્યાગ કરવો તથા સંદેહનો
ત્યાગ કરવો તથા વિપરીતપણાનો

ગ્રહણ એટલે શાસ્ત્રના અર્થનું શ્રવ-
ણ કરવું, ૪ ધારણ એટલે જે શાસ્ત્ર-
નો અર્થ ગ્રહણ કર્યો તેને વિસરી
ન જવો, ૫ ઉહ એટલે પોતે જાણ્યો
એવો જે શાસ્ત્રનો અર્થ તેનું આ-
લંબન કરિને તે પ્રકારના બીજા અ-
ર્થનો તર્ક કરવો, ૬ અપોહ [illegible]
યુક્તિ પ્રયુક્તિએ વિરુદ્ધ [illegible]
સાદિક અર્થને [illegible]
ટલે તેના [illegible]
વે કરવા વસ્તુનું [illegible]

ત્મગુણની રક્ષા કરીને જ્ઞાનાદીક
ગુણની વૃદ્ધિ કરવી તથા કર્મબંધ-
નના કારણની પરીણતી નિવારણ
કરીને પોતાના સ્વરૂપના ગુણને પ્ર-
ગટપણે કરવા. જે ગુણ પ્રગટ થાય
તે ગુણ રાખવો એટલે સમ્યગ જ્ઞા-
ને કરી મિથ્યાત્વ ટાળી પોતાના
જીવને નિરમળ કરવો તે સ્વદયા
કહીયે. પરદયા તે પર જીવને આપ-
ણા જીવ સરખો જાણીને અહંકારા-
દીક રહીત તેની રક્ષા કરવી તે પ-
રદયા કહીએ. વળી દયા એવું ના-
મ સર્વ મતવાળાને પ્રીય છે, પરં-
તુ તેનું સ્વરૂપ તે સમ્યગ પ્રકારે
જાણતા નથી; માટે ઉપર પ્રમાણે
દયાનું સ્વરૂપ સમજે તેને દયાળુ

ત્મગુણની રક્ષા કરીને જ્ઞાનાદીક
ગુણની વૃદ્ધિ કરવી તથા કર્મબંધ-
નના કારણની પરીણતી નિવારણ
કરીને પોતાના સ્વરૂપના ગુણને પ્ર-
ગટપણે કરવા. જે ગુણ પ્રગટ થાય
તે ગુણ રાખવો એટલે સમ્યગ જ્ઞા-
ને કરી મિથ્યાત્વ ટાળી પોતાના
જીવને નિરમળ કરવો તે સ્વદયા
કહીયે. પરદયા તે પર જીવને આપ
ણા જીવ સરખો જાણીને આરંભાદ
દીક રહીત તેની રક્ષા કરીને તે પ
રદયા કહીયે. વળી દયા એવું ના
મ સર્વ મતવાળાને પ્રીય છે, પણ
તુ તેનું સ્વરૂપ તે જૈનાગમ પ્રરૂપે
જાણ્યા નહીં. માટે [illegible] [illegible]
દયાનું સ્વરૂપ એમને [illegible] [illegible]

ત્મગુણની રક્ષા કરીને જ્ઞાનાદીક
ગુણની વૃદ્ધિ કરવી તથા કર્મબંધ
નના કારણની પરીણતી નિવારણ
કરીને પોતાના સ્વરૂપના ગુણને પ્ર
ગટપણે કરવા. જે ગુણ પ્રગટ થા
તે ગુણ રાખવો એટલે સમ્યગ જ્ઞા
ને કરી મિથ્યાત્વ ટાળી પોતા
જીવને નિરમળ કરવો તે સ્વદ
કહીયે. પરદયા તે પર જીવને આ
ણા જીવ સરખો જાણીને અહંકાર
દીક રહીત તેની રક્ષા કરવી તે
રદયા કહીએ. વલી દયા એવું
મ સર્વ મતવાલાને પ્રીય છે, પ
તુ તેનું સ્વરૂપ તે સમ્યગ પ્ર
જાણતા નથી; માટે ઉપર પ્રમ
દયાનું સ્વરૂપ સમજે તેને દય

ર્મગુણની રક્ષા કરીને જ્ઞાનાદીક ગુણની વૃદ્ધિ કરવી તથા કર્મબંધનના કારણની પરીણતી નિવારણ કરીને પોતાના સ્વરૂપના ગુણને પ્રગટપણે કરવા. જે ગુણ પ્રગટ થાય તે ગુણ રાખવો એટલે સમ્યગ જ્ઞાને કરી મિથ્યાત્વ ટાળી પોતાના જીવને નિરમળ કરવો તે સ્વદયા કહીયે. પરદયા તે પર જીવને આપણા જીવ સરખો જાણીને અહંકારાદીક રહીત તેની રક્ષા કરવી તે પરદયા કહીએ. વલી દયા એવું નામ સર્વ મતવાલાને પ્રીય છે, પરંતુ તેનું સ્વરૂપ તે સમ્યગ પ્રકારે જાણતા નથી; માટે ઉપર પ્રમાણે દયાનું સ્વરૂપ સમજે તેને દયાળુ

ત્મગુણની રક્ષા કરીને જ્ઞાનાદિક
ગુણની વૃદ્ધિ કરવી તથા કર્મબંધ
નના કારણની પરીણતી નિવારી
કરીને પોતાના સ્વરૂપના ગુણને પ્ર
ગટપણે કરવા. જે ગુણ [illegible]
ને ગુણ [illegible]
ને કરી [illegible]
[illegible]

પકાર કરવાને વિષે તત્પર × ×

૩૪ અંતરંગારીજીત=(અંતરના ૬ પ્રકારના જે શત્રુ તેને જીતતો) × ×

કામ-ક્રોધ-લોભ-માન-મદ તથા હર્ષ. એ સારા ગૃહસ્થોએ અંતરના છ શત્રુ જાણવા.

૧ કાંમ એટલે જે સ્ત્રી પોતાની કરીને રાખી નથી તથા જે સ્ત્રીને પરણ્યા નથી તે સ્ત્રીની સાથે વિષય ભોગવવો તથા પોતાની સ્ત્રી વિશે અતીશે આશક્તી કરવી, તેને કાંમ કહીયે.

૨ ક્રોધ એટલે પારકાને અથવા પોતાને દુઃખ થશે એહવું વિચારયા વિના કોપ કરવો તેને ક્રોધ કહીયે.

૩ લોભ તે ધન આપવા યોગ્ય

પકાર કરવાને વિષે તત્પર × ×

૩૪ અંતરંગારીજીત=(અંતરનાછ પ્ર-
કારના જે શત્રુ તેને જીતનો) ××

કામ-ક્રોધ-લોભ-માન-મદ તથા
હર્ષ. એ શાસ્ત્ર ગુરુઓએ અંતરના
છ શત્રુ ગણ્યા.

૧ કામ એટલે જે સ્ત્રી પોતા
ની પરણેલી નથી તથા જે
[illegible]

[illegible]

૭ આચાર્ય એટલે છત્રીસ ગુણના ધારક-ગણના નાયક—પંચાચાર પાળે ને પળાવવાને લાયક.

૮ ઉપાધ્યાય એટલે [illegible] સૂત્રના ભણાવનાર.

૯ પ્રવચન એટલે જીવાજીવાદીક નવ તત્વ પ્રતે કહે તે. પ્રવચન શબ્દે આ જગોએ ચતુર્વીધ સંઘ જાણવો.

૧૦ સમ્યક દર્શન એટલે દ્રવ્ય-ભાવ બે પ્રકારે-મિથ્યાત રહિત જે દર્શન તે સમ્યક દર્શન કહીએ. તેના અભેદ ઉપચારથી સમકીતવાલા પુરૂશને પણ દર્શન કહીએ. એમ પૂર્વે પણ અભેદ ઉપચારથી જેમ સંભવે તેમ કહેવું.

એ રીતે અરિહંતાદીક દસ સ્થાન કહ્યાં તેમની ભક્તી કરવી એટલે સામા જ.

૭ આચાર્ય એટલે છત્રીસ ગુણના ધારક-ગણના નાયક—પંચાચાર પાળવા પળાવવાને તત્પર.

૮ ઉપાધ્યાય એટલે સમ્યક્ પ્રકારે સૂત્રના ભણાવનાર.

૯ પ્રવચન એટલે [illegible] વ તત્વ પ્રગટ કરે તે. પ્રવચન શબ્દે [illegible] [illegible] ચતુર્વિધ [illegible]

૨ જીનમત એટલે સ્યાદ્વાદ સર્વજ્ઞ તીર્થંકરે કહેલું-જેમછે તેજ પ્રકારે યથાર્થ જીવાજીવાદીક પદાર્થનું નીરૂપણ કરનાર તે જીનમત કહીયે.

૩ જીનમતસ્થીત એટલે જેમાંણે પરમેશ્વરનું કહેલું પ્રવચન તેનો અંગીકાર કર્યોછે એહવા સાધુ પ્રમુખ.

એ રીતે ત્રણેને મૂકીને શેષ બાકી રહેલું સર્વ જગત એકાંત વાદરૂપી ગૃહવતે ગળેલુંછે એટલે એકાંત મતમાં પડેલું છે. તેનો વિચાર કરી જોતાં સંસારમાં કચરાના ઢગલા જેવું સર્વ અસારછે અને જીન પ્રમુખ ત્રેણ વસ્તુ જે ઉપર કહી તેજ સારછે; એ પ્રકારની વિચારણાએ કરીને સમકીતની શુદ્ધિ થાયછે. ગ્રંથાંતરમાં બીજે પ્રકારે પણ ત્રણ પ્રકારની

પચ્ચેમિતથ્થ નન્નં—
દેવવિસેસંચવયશુદ્ધી. ૨

અર્થઃ-બીજી વાંણીની શુદ્ધિ કેઃ—તીર્થંકરના ચારિત્રની આરાધના કરવે કરીને તો સમસ્ત વસ્તુની સીદ્ધી થાય પણ મારા કર્મના ઊદયથી જો મારા કાર્યની સિદ્ધિ ન થઇ તો તે કાર્યનિમિત્તે હું અન્યદેવની પ્રાર્થના નહિ કરૂં એટલે જીન ભક્તિયે કરિને જે કાર્ય ન થયું તો તે કાર્ય બીજા દેવથી કયાંથીજ થાય? નજ થાય. એ પ્રકારે પોતાના મુખથકી જે બોલવું તેને વાણીની શુદ્ધિ કહીયે. એ પ્રકારે બીજી શુદ્ધિ જાણવી.

ગાથા—છિજ્જંતો ભિજ્જંતો-
પીલિજ્જંતો વિડજ્જમાણોવિ
જિણવજ્જદેયાણં—

પત્થેમિતસ્થ નમં—
દેવવિસેસંચવયસુદ્ધી. ૨

અર્થઃ-બીજી વાંણીની શુદ્ધિ કેઃ-તીર્થંકરના ચારિત્રની આરાધના કરવે કરીને તો સમસ્ત વસ્તુની સીદ્ધી થાય પણ મારા કર્મના ઊદયથી જો મારા કાર્યની સિદ્ધિ ન થઇ તો તે કાર્યનિમિત્તે હું અન્યદેવની પ્રાર્થના નહિ કરૂં એટલે જીન ભક્તિયે કરિને જે કાર્ય ન થયું તો તે કાર્ય બીજા દેવથી કયાંથીજ થાય ! નજ થાય. એ પ્રકારે પોતાના મુખથકી જે બોલવું તેને વાણીની શુદ્ધિ કહીયે. એ પ્રકારે બીજી શુદ્ધિ જાણવી.

ગાથા—છિજ્જંતો ભિજ્જંતો-
પીલિજ્જંતો વિડ્જ્જમાણોવિ
જિણવજ્જદેયાણં—

હેલા એવા અતીગમ [illegible]
જાણવાને કઠણ એવા ધર્માસ્તિકાયાદીક
ખટ દ્રવ્ય તથા નવ તત્વાદીક પદાર્થોને
સમ્યક પ્રકારે એટલે સ્યાદ્વાદશૈલીએ
કરીને નિશ્ચય કરવા માંડયે સતે પોતાની
મતીના દુર્બળપણાથકી એટલે જ્ઞાનની
ઓછાશથકી સંશય પડે કે શું આ પ્રકા-
રે હશે કે બીજે પ્રકારે હશે? એહવી રીતે
સંશય કરવો તે શંકા કહીએ. તે શંકા
બે પ્રકારનીછે તેમાં પહેલી દેશ શંકા અ
ને બીજી સર્વશંકા. દેશશંકા તે દેશ સ-
બંધી એટલે જીવાદિક પદાર્થોને વિશે હ-
રેક કોઈ પદાર્થ સબંધી શંકાઃ—જેમકે જી-
વછે તે કેવળ સર્વને વિશે વ્યાપી રહેલો-
છે કે નહિ?અને સપ્રદેશી છે કે અપ્રદેશી
છે? એવી રીતે હરેક કોઇ એક પદાર્થને

કહેલા એવા અતીશય ઉંડા એટલે
જાણવાને કઠણ એવા ધર્માસ્તિકાયાદીક
ખટ દ્રવ્ય તથા નવ તત્વાદીક પદાર્થોને
સમ્યક પ્રકારે એટલે સ્યાદવાદશીળીએ
કરીને નિશ્ચય કરવા માંડયે સતે પોતાની
મતીના દુર્બળપણાથકી એટલે જ્ઞાનની
ઓછાશથકી સંશય પડે કે શું આ પ્ર[illegible]
રે હશે કે બીજે પ્રકારે હશે! એવી રીતે
સંશય કરવો તે શંકા કહીએ તે [illegible]
બે પ્રકારનીછે તેમાં પહેલી દેશ [illegible]
ને બીજી સર્વશંકા. દેશશંકા તે [illegible]
બંધી એટલે જીવાદિક પદાર્થોને [illegible]
રેક કોઈ પદાર્થ સબંધી શંકા:— [illegible]
વછે તે કેવળ સર્વને વિશે વ્યાપી [illegible]
છે કે નહિ?અને સમદેશી છે કે [illegible]
છે! એવી રીતે હરેક કોઈ [illegible]

કરની પેઠે સમ્યક પ્રકારે સંપૂર્ણ આયું ગ-
હીત કાવ્ય કરે તે.) × × × ×

કવિ એટલે નવી નવી વચનની રચ-
નાઓ તથા જુક્તિયો—તેણે કરીને સાં-
ભળનાર પુરૂષોના મનને આનંદ ઉત્પન્ન
કરે એવી નાનાપ્રકારની ભાષાએ ક-
રીને શોભતી-મનોહર-ગદ્યબંધ તથા પ-
દ્યબંધ કવિતાઓ કરે તેને કવિ કહીએ.
તે કવિતાઓએ કરીને ધર્મની વૃદ્ધિને
અર્થે તથા પ્રવચનની પ્રભાવનાને અર્થે
રાજાઆદિક ઉત્તમ જનને પ્રતિબોધ ક-
રવા સમર્થ એવા શ્રીસિદ્ધસેનદિવાકરા-
દિકની પેઠે જે પ્રભાવક હોય તેને કવિ-
ત્વ પ્રભાવક જાણવો.

એ પ્રવચનિઆદિક આઠ પ્રભાવક જા-
ણવા. જિનપ્રવચન પોતાના સ્વભાવથી-

સેવા મધ્યે ભાવતીર્થની જે સેવા તે
બળવાન છે કેમકે ગુરૂમાહારાજનું પાસું
સેવ્યા વિના, નિશ્ચય-વ્યવહાર સહિત
તથા નિમિત્ત કારણ-ઉપાદ્દાન કારણનો
તથા ચ્યાર નિક્ષેપાનો સમ્યગ પ્રકારે-નય
સહિત ઉપયોગ કોણ કરાવે? એટલે
સમઝણ કોણ પાડે? અને સમજણ કર્યા
વિના તો જે કામ કરવું તે સર્વ નિષ્ફળ
છે કેમકે સંસારમાં પણ કોઇ કામ કર-
વા જાઇએ છીએ તો પહેલી તેની સમ-
જણ કરવી પડેછે, ત્યારે ધર્મનું કામતો
અજાણપણે પોતાને છંદે શી રીતે બની
શકે? અને જે પુરૂષો સ્વછંદિયા અજાણ
[illegible]ને પણ ધર્મ સ્થાપન કરે છે તે ઉત-
[illegible] મિથ્યાદ્રષ્ટી જાણવા; કેમકે શ્રી ભ-
[illegible] સૂત્રના બીજા શતકના પાચમા

સેવા મધ્યે ભાવતીર્થની જે સેવા તે બળવાન છે કેમકે ગુરૂમાહારાજનું પાસું સેવ્યા વિના, નિશ્ચય-વ્યવહાર સહિત તથા નિમિત્ત કારણ-ઉપાદાન કારણનો તથા ચ્યાર નિક્ષેપાનો સમ્યગ પ્રકારે-નય સહિત ઉપયોગ કોણ કરાવે? એટલે સમઝણ કોણ પાડે? અને સમજણ કર્યા વિના તો જે કામ કરવું તે સર્વ નિષ્ફળ છે કેમકે સંસારમાં પણ કોઇ કામ કરવા જઇએ છીએ તો પહેલી તેની સમજણ કરવી પડેછે, ત્યારે ધર્મનું કામતો અજાણપણે પોતાને છંદે શી રીતે બની શકે? અને જે પુરૂષો સ્વછંદિયા અજાણ પુરૂષોને પણ ધર્મ સ્થાપન કરે છે તે ઉત્સૂત્રી મિથ્યાદ્રષ્ટી જાણવા; કેમકે શ્રી ભગવતી સૂત્રના બીજા શતકના પાચમા

એ પ્રકારે પ્રશ્ન ઉત્તર સમજવા.

અર્થઃ—પ્ર૦-હે ભદંત તથા પ્રકારના એટલે સિદ્ધાંતમાં કહેલા એહવા સ્વભા-વવાળા સાધુ અથવા શ્રાવકની સેવના કરનાર એહવા પ્રાણીને તેમની સેવા શું ફળવાળી થાય ? એટલે શું ફળ આપે ?

ઉ૦—સિદ્ધાંત સાંભળવારૂપ ફળની આ-પનારી થાય એટલે સિદ્ધાંતનું સાં-ભળવું મળે.

પ્ર૦—સિદ્ધાંત સાંભળવાથી શું ફળ થાય?

ઉ૦—શ્રૃતજ્ઞાન ફળ થાય એટલે તે પુરૂ-શોની પાસે સિદ્ધાંત સાંભળવા થ-કી શ્રૃતજ્ઞાનનો બોધ થાય. એહવી રીતે સર્વ પદોનાં પ્રશ્ન ઉત્તર કર-વાં. તે થકી વિશેષ જ્ઞાન થાય એટલે શ્રૃતજ્ઞાન થકી હેય-ઉપાદે-

એમ પ્રકારે પ્રશ્ન ઉત્તર સમજવા.

અર્થ—પ્ર૦—હે ભદંત તથા પ્રકારના એટલે સિદ્ધાંતમાં કહેલા એહવા સ્વભાવવાળા સાધુ અથવા શ્રાવકની સેવના કરનાર એહવા પ્રાણીને તેમનીસેવા શું ફળવાળી થાય ? એટલે શું ફળ આપે ?

ઉ૦—સિદ્ધાંત સાંભળવારૂપ ફળની આપનારી થાય એટલે સિદ્ધાંતનું સાંભળવું મળે.

પ્ર૦—સિદ્ધાંત સાંભળવાથી શું ફળ થાય?

ઉ૦—શ્રુતજ્ઞાન ફળ થાય એટલે તે પુરૂષોની પાસે સિદ્ધાંત સાંભળવા થકી શ્રુતજ્ઞાનનો બોધ થાય. એહવી રીતે સર્વ પદોનાં પ્રશ્ન ઉત્તર કરવાં. તે થકી વિશેષ જ્ઞાન થાય એટલે શ્રુતજ્ઞાન થકી હેય-ઉપાદે-

અનિત્યતસ્યમોક્ષોપાયઃ=(આ જી-
વને મોક્ષનો ઉપાય એટલે કર્મ રહિત
[illegible] સાધન છે.) × × × ×
[illegible] આ જીવને જ્ઞાનાવર્ણાદિ આઠ
[illegible] તથા રાગ-દ્વેષરૂપ ભાવકર્મ થ-
[illegible] અબંધક કારણ છે; કેમકે સ-
[illegible]-જ્ઞાન-ચારિત્રને મુક્તિ સાધ-
[illegible] ચરણપણું છે એટલે યોગ્ય-
[illegible] એટલે મુક્તિનાં

૬ અસ્તિચતસ્યમોક્ષોપાયઃ=(આ જી-
વને મોક્ષનો ઉપાય એટલે કર્મ રહિત
થવાનું રૂડું સાધન છે.) × × × ×
એટલે આ જીવને જ્ઞાનાવર્ણાદિ આઠ
દ્રવ્ય કર્મ તથા રાગ-દ્વેશરૂપ ભાવકર્મ થ-
કી મૂકાવાને સમ્યક કારણ છે; કેમકે સ-
મ્યક દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રને મુક્તિ સાધ-
કપણે કરીને ઘટવાપણું છે એટલે યોગ્ય-
પણું છે એ હેતુ માટે એટલે મુક્તિનાં
સાધક સમ્યક જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર છે તે
ઘટીત છે-તે કહેછેઃ—મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન,
પ્રાંણીના હિંસાદી દુષ્ટ કારણનો સમુદા-
ય જે સમસ્ત કર્મના સમુહ અને [illegible]
કરવાને સમર્થ છે તો તેના વિરોધી[illegible]
કરીને સમ્યક દર્શનાદિકનો [illegible]
મસ્ત કર્મ નિર્મુળ કરવાને સમર્થ [illegible]

ત્રાથી એટલે મિથ્યાદ્રષ્ટીનાં રચેલાં શાસ્ત્ર ભણવા થકી સંસારનું નિર્ગુણીપણું પ્રગટ થાયછે એટલે સંસારને વિષે માતા પિતા કુટુંબ પરિવાર ધન ધાન્યાદિકનું અસારપણું જણાય છે કેમકે તે મિથ્યાદ્રષ્ટીનાં રચેલાં શાસ્ત્રમાં પણ નામમાત્ર વૈરાગ્યની વાતો હોયછે તથા નામમાત્ર તપજપ કરવાનું પણ કહ્યું હોયછે તે વાંચીને સાપેક્ષપણાયે કરીને રહિત એટલે આત્મ ઉપયોગે કરીને શૂન્ય તપજપ કરવાની મતી ઉત્પન્ન થાયછે તે બાળતપસ્વી જૈનાભાસ પ્રમુખ જાણવા અને તેમનો જે વૈરાગ્ય તે મોહગર્ભિત વૈરાગ્ય જાણવો.

૩. જે પુરૂષ સિદ્ધાંતનું ઉપજીવન કરીને પણ એટલે હમે આચારાંગજી તથા સુયગડાંગજી તથા ભગવતીજી પ્રમુખ સૂ

વાથી એટલે મિથ્યાદ્રષ્ટીનાં રચેલાં શાસ્ત્ર
ભણવા થકી સંસારનું નિર્ગુણીપણું પ્રગટ
થાયછે એટલે સંસારને વિષે માતા પિતા
કુટુંબ પરિવાર ધન ધાન્યાદિકનું અસાર-
પણું જણાય છે કેમકે તે મિથ્યાદ્રષ્ટીનાં
રચેલાં શાસ્ત્રમાં પણ નામમાત્ર વૈરાગ્યની
વાતો હોયછે તથા નામમાત્ર તપજપ ક-
રવાનું પણ કહ્યું હોયછે તે વાંચીને સા-
પેક્ષપણાયે કરીને રહિત એટલે આત્મ
ઉપયોગે કરીને શૂન્ય તપજપ કરવાની
મતી ઉત્પન્ન થાયછે તે બાળતપસ્વી કે-
નાભામ પ્રમુખ જાણવા અને તેમનો જે
વૈરાગ્ય તે મોહગર્ભિત વૈરાગ્ય જાણવો.
૨ જે પુરૂષ સિદ્ધાંતનું ઉપજીવન કરી-
ને પણ એટલે હમે આચારાંગજી તથા
સુધડાંગજી તથા ભગવતીજી પ્રમુખ સૂ-

વવાને દયાભાવે કરીને મારી નાખેછે અને તે પણ શુભ પરિણામની બુદ્ધી રાખેછે તેમ છતાં પરમાર્થે પાપજછે તેમ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત પુરૂષનો શુભ પરિણામ છે તે પણ પરમાર્થે આત્મજ્ઞાનની રૂચીવાળો થાય નહી, કેમકે આત્મ ઉપયોગે કરીને શૂન્ય છે માટે-અને અહંકારાદિકે કરીને સહિત છે માટે-ઉલટું આત્મ હિંસાનું કારણ છે. તે કારણ માટે એહવા જે રૂડા પરિણામ તે મોહગર્ભિત વૈરાગ્ય કહીએ.

૪ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત પુરૂષોનો જે પ્રશમાદિક ગુણ એટલે શાંત, દાન્ત, સમતા તથા ગાંભીર્યાદિક ગુણ જે હોયછે તે પણ ઘણું કરીને કેવળ દુષણને અર્થેજ થાય છે પણ ગુણ ભણી થતા નથી;

વવાને દયાભાવે કરીને મારી નાખેછે અને તે પણ શુભ પરિણામની બુદ્ધી રાખેછે તેમ છતાં પરમાર્થે પાપજછે તેમ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત પુરૂપનો શુભ પરિણામ છે તે પણ પરમાર્થે આત્મજ્ઞાનની રૂચીવાળો થાય નહી, કેમકે આત્મ ઉપયોગે કરીને શૂન્ય છે માટે-અને અહંકારાદિકે કરીને સહિત છે માટે-ઉલટું આત્મ હિંસાનું કારણ છે. તે કારણ માટે એહવો જે રૂડો પરિણામ તે મોહગર્ભિત વૈરાગ્ય કહીએ.

૪ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત પુરૂષોનો જે પ્રશમાદિક ગુણ એટલે શાંત, દાન્ત, સમતા તથા ગાંભીર્યાદિક ગુણ જે હોયછે તે પણ ઘણું કરીને કેવળ દુષણને અર્થેજ થાય છે પણ ગુણ ભણી થતા નથી;

તથા સ્વછંદપણું કરવું તથા ખોટા ખોટા તર્ક કરવા તથા સમકિત સહિત ગુણવંત પુરૂષોની પ્રસંશા ન કરે તથા તેનો પરિચય ન રાખે-ઇત્યાદિક ઉપર લખ્યાં લક્ષણ જેને વિષે વર્તેછે તેને પણ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત કહીએ.

૬ જે પુરૂષ પોતાની મોહોટાઇ કરે અને પારકો દ્રોહ કરે એટલે પારકી નિંદા કરે તથા કલેશ કજીઆ કરે તથા કપટ કરીને પોતાની આજીવીકા ચલાવે એટલે અવગુણી થઇને લોકમાં ગુણી નામ ધરાવીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે તથા પોતાનાં કરેલાં પાપ ઢાંકે તથા પોતાનો સામર્થ્યપણો ઓલંઘન કરીને ક્રિયાને વિષે ઉદ્યમ કરે એટલે પોતાની શક્તિ વિચાર્યા વિના પાંચ માહાવ્રત અંગીકા-

તથા સ્વચ્છંદપણું કરવું તથા ખોટા ખોટા તર્ક કરવા તથા સમકિત સહિત ગુણવંત પુરૂષોની પ્રસંશા ન કરે તથા તેનો પરિચય ન રાખે-ઇત્યાદિક ઉપર લખ્યાં લક્ષણ જેને વિષે વર્તેછે તેને પણ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત કહીએ.

૬ જે પુરૂષ પોતાની મોહોટાઇ કરે અને પારકો દ્રોહ કરે એટલે પારકી નિંદા કરે તથા ક્લેશ કજીઆ કરે તથા કપટ કરીને પોતાની આજીવીકા ચલાવે એટલે અવગુણી થઇને લોકમાં ગુણી નામ ધરાવીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે તથા પોતાનાં કરેલાં પાપ ઢાંકે તથા પોતાનો સામર્થ્યપણો ઓલંઘન કરીને ક્રિયાને વિષે ઉદ્યમ કરે એટલે પોતાની શક્તિ પાસ્યા વિના પાંચ માહાવ્રત અંગીકા-

તથા સ્વછંદપણું કરવું તથા ખોટા ખોટ તર્ક કરવા તથા સમકિત સહિત ગુણવંત પુરૂષોની પ્રસંશા ન કરે તથા તેને પરિચય ન રાખે-ઇત્યાદિક ઉપર લખ્ય લક્ષણ જેને વિષે વર્તેછે તેને પણ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત કહીએ.

૬ જે પુરૂષ પોતાની મોહોટાઇ કરે અને પારકો દ્રોહ કરે એટલે પારકી નિંદા કરે તથા ક્લેશ કજીઆ કરે તથા કપટ કરીને પોતાની આજીવીકા ચલાવે એટલે અનગુણી થઇને લોકમાં ગુણી નામ ધારીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે તથા પોતાનાં કરેલાં પાપ ઢાંકે તથા પોતાનો [illegible] આલંબન કરીને ક્રિયાને [illegible] નિયમ કરે એટલે પોતાની શક્તિ [illegible] વિના પાંચ મહાવ્રત અંગીકા-

તથા સ્વછંદપણું કરવું તથા ખોટા ખોટા તર્ક કરવા તથા સમકિત સહિત ગુણવંત પુરૂષોની પ્રસંશા ન કરે તથા તેનો પરિચય ન રાખે-ઇત્યાદિક ઉપર લખ્યાં લક્ષણ જેને વિષે વર્તેછે તેને પણ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત કહીએ.

૬. જે પુરૂષ પોતાની મોહોટાઇ કરે અને પારકો દ્રોહ કરે એટલે પારકી નિંદા કરે તથા કલેશ કજીઆ કરે તથા [illegible] કરીને પોતાની આજીવીકા ચલાવે [illegible] અવગુણી થઇને લોકમાં ગુણી નામ [illegible] રાવીને પોતાનું ગુનજ્ઞાન ચલાવે તથા પોતાનાં કરેલાં પાપ ઢાંકે તથા પોતાનો [illegible] સામર્થ્યપણો ઓલંઘન કરીને [illegible] વિષે ઉદ્યમ કરે એટલે પોતાની [illegible] તપાસ્યા વિના પાંચ [illegible]

તથા સ્વછંદપણું કરવું તથા મોટા મોટા તર્ક કરવા તથા સમકિત સહિત ગુણવં-ત પુરૂષોની પ્રસંશા ન કરે તથા તેનો પરિચય ન રાખે-ઇત્યાદિક ઉપર લખ્યાં લક્ષણ જેને વિષે વર્તેછે તેને પણ મોહગ-ર્ભિત વૈરાગ્યવંત કહીએ.

૬ જે પુરૂષ પોતાની મોહોટાઇ કરે અને પારકો દ્રોહ કરે એટલે પારકી નિં-દા કરે તથા કલેશ કજીઆ કરે તથા કપટ કરીને પોતાની આજીવીકા ચલાવે એટલે અવગુણી થઇને લોકમાં ગુણી નામ ધ-રાવીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે તથા પોતાનાં કરેલાં પાપ ઢાંકે તથા પોતાનો સામર્થ્યપણો ઓલંઘન કરીને ક્રિયાને વિષે ઉદ્યમ કરે એટલે પોતાની શક્તિ તપાસ્યા વિના પાંચ મોહાવ્રત અંગીકા-

તથા સ્વચ્છંદપણું કરવું તથા ખોટા ખોટા તર્ક કરવા તથા સમકિત સહિત ગુણવંત પુરૂષોની પ્રસંશા ન કરે તથા તેનો પરિચય ન રાખે-ઇત્યાદિક ઉપર લખ્યાં લક્ષણ જેને વિષે વર્તેછે તેને પણ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત કહીએ.

૬ જે પુરૂષ પોતાની મોટાઇને અર્થે અને પારકો દ્રોહ કરે એટલે પારકી નિંદા કરે તથા ક્લેશ કજીઆ કરે તથા [illegible] કરીને પોતાની આજીવીકા ચલાવે એટલે અવગુણી થઇને લોકમાં [illegible] રાવીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે [illegible] પોતાનાં કરેલાં પાપ ઢાંકે [illegible] સામર્થ્યપણે આલંબન [illegible] વિષે ઉદ્યમ કરે એટલે [illegible] તપાસ્યા વિના પાંચ મહાવ્રત [illegible]

તથા સ્વછંદપણું કરવું તથા ખોટા ખોટા તર્ક કરવા તથા સમકિત સહિત ગુણવંત પુરૂષોની પ્રસંશા ન કરે તથા તેનો પરિચય ન રાખે-ઇત્યાદિક ઉપર લખ્યાં લક્ષણ જેને વિષે વર્તેછે તેને પણ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત કહીએ.

૬ જે પુરૂષ પોતાની મોહોટાઇ કરે અને પારકો દ્રોહ કરે એટલે પારકી નિંદા કરે તથા ક્લેશ કજીઆ કરે તથા કપટ કરીને પોતાની આજીવીકા ચલાવે એટલે અંતર્મુખી થઇને લોકમાં ગુણી નામ ધરાવીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે તથા પોતાનાં કરેલાં પાપ ઢાંકે તથા પોતાનો સામર્થ્યપણા આલોચન કરીને ક્રિયાને વિષે નિયમ કરે એટલે પોતાની શક્તિ જોયા વિના પાંચ માહાવ્રત અંગીકા-

તથા સ્વછંદપણું કરવું તથા ખોટા ખોટા તર્ક કરવા તથા સમકિત સહિત ગુણવંત પુરૂષોની પ્રસંશા ન કરે તથા તેનો પરિચય ન રાખે-ઇત્યાદિક ઉપર લક્ષણ જેને વિષે વર્તેછે તેને પણ મોહગર્ભિત વૈરાગ્યવંત કહીએ.

૬ જે પુરૂષ પોતાની મોટાઇ [illegible] અને પારકો દ્રોહ કરે એટલે પારકી નિંદા કરે તથા ક્લેશ કઇઆ કરે તથા [illegible] કરીને પોતાની આજીવીકા [illegible] અવગુણી થઇને લોકમાં [illegible] રાવીને પોતાનું ગુણગાન [illegible] પોતાનાં કરેલાં પાપ ઢાંકે [illegible] સામર્થ્યપણે આક્રન [illegible] વિષે ઉદ્યમ કરે એટલે [illegible] તપાસ્યા વિના [illegible]

હતું જેનું જ્ઞાન અને તે પુરૂષનો જે વૈરા-
ગ્ય તે જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય કહીએ.
૪ જે પુરૂષને પોતાના સ્વાર્થને વિષે
સાચી રૂચી વરતે છે એટલે આત્મ પ-
દાર્થને વિષે સાચી પ્રતીત વરતેછે તથા
પરમાર્થને વિષે એટલે મોક્ષ પદાર્થને વિ-
ષે સાચી પ્રતીત વરતેછે તથા જેનું ચીત્ત
નિરમળ છે તથા જેને સત્ય વચન વર-
તેછે એટલે સાચુ વચન બોલનારાછે અ-
ને જે સાચા જૈન મતને ગ્રહણ કરી રહ્યા
છે અને વળી સાત નયનું શુદ્ધ સ્વરૂપ
જાણેછે અને તેથી કોઇના દર્શનના વિ-
રોધી નથી એટલે જેમ બોધમતાનુસારી
લોકો પર્યાય બુદ્ધિવાળા છે પણ દ્રવ્ય બુ-
દ્ધિવાળા નથી તેથી જીવને ક્ષણભંગુર
માનેછે-એહવી રીતે નય નયને મતે ક-

હતું જેનું જ્ઞાન અને તે પુરૂષનો જે વૈરા-
ગ્ય તે જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય કહીએ.

૪ જે પુરૂષને પોતાના સ્વાર્થને વિષે
સાચી રૂચી વરતે છે એટલે આત્મ પ-
દાર્થને વિષે સાચી પ્રતીત વરતેછે તથા
પરમાર્થને વિષે એટલે મોક્ષ પદાર્થને વિ-
ષે સાચી પ્રતીત વરતેછે તથા જેનું ચીત
નિરમળ છે તથા જેને સત્ય વચન ઉપર-
તેછે એટલે સાચુ વચન બોલનારાછે અ-
ને જે સાચા જૈન મતને પ્રત્યુ કરી [illegible]
છે અને વળી સાત નયનું શુદ્ધ [illegible]
જાણેછે અને તેથી કોઇના [illegible]
રાખી નથી એટલે જેમ [illegible]
લોકો પ્રજાય બુદ્ધિવાળા છે [illegible]
દ્ધિવાળા નથી તેથી જે [illegible]
માનેછે-એહવી રીતે [illegible]

કોઇ ઠેકાણે સ્થીર રહેવા દેતો નથીઃ તેમ આ જીવને પણ રાત દહાડો અનેક પ્રકારની પુદ્દગળ ભાવની વિચારણાયે કરીને કેવળ એક તેની આશકતી વડે કરીને ચપળતા લાગી રહીછે તેથી કોઈ ઠેકાણે સ્થીરતા પામતો નથી અને તે પુદ્દગળ ભાવને વિષેજ ધર્મ માની રહ્યોછે તે મિથ્યાત્વી કહીએ.

૬ જે પુરૂષની છાતી રાગ દ્વેષવડે કરીને તૃપ્ત થઇ રહીછે અને તે તાવે કરીને કાળી થઇછે અને માયાયે કરીને કુટીલ થઈ રહીછે અને તે કુટીલપણાયે કરીને માઠી વાતોનું ચીંત્વન કરી રહીછે અને મિથ્યાત્વરૂપી પાપે કરીને ભરેલીછે અને આત્માના ઘાતની કરનારી થઇ રહીછે-- એહવો જે પુરૂષ તે મિથ્યાત્વી કહીએ.

કોઇ ઠેકાણે સ્થીર રહેવા દેતો નથી: તેમ
આ જીવને પણ રાત દહાડો અનેક પ્રકા-
રની પુદગળ ભાવની વિચારણાએ કરી-
ને કેવળ એક તેની આશકતી વડે કરીને
ચપળતા લાગી રહીછે તેથી [illegible]
સ્થીરતા પામતો નથી અને [illegible]
ભાવને વિપેજ ધર્મ માની [illegible]
થ્યાત્વી કહીએ.

૬ જે પુરૂષની છાતી [illegible]
રીને તૃપ્ત થઇ રહીછે અને [illegible]
કાળી થઇછે અને [illegible]
થઈ રહીછે અને તે [illegible]
માડી વાતોનુ [illegible]
મિથ્યાત્વરૂપી [illegible]
આત્માના [illegible]
એકવો જે પુરૂ [illegible]

યા કરીશતો લોક મને બહુ માનશે
ને માહારી આબરૂ પ્રતિષ્ટા લોકમાં
દ્ધીને પામશે અને મને લોકો સારા
ારા આહાર ખાવાને આપશે અને સા-
ં સારાં મંદીર રહેવાને આપશે એહવી
ીતે આ લોકના ભોગની વાંછાયે કરીને
જે અનુષ્ટાન કરવું તે વિષઅનુષ્ટાન કહીયે
કેમકે જેમ સ્થાવરવિષ† અને જંગમવિષ‡
ખાધું સતું તત્કાળ મારેછે તેમજ ભોગ-
ના અભિલાષે કરીને કરેલી જે ધર્મ ક-
રણી તે શુભ ચીતની એટલે રૂડા અધ્ય
વસાયની નાશ કરનારી છે—એ હેતુ માટે
તે વિષઅનુષ્ટાન કહીએ.

૨ ગરલઅનુષ્ટાનઃ—પરલોકના સુખની

† સ્થાવર વિષ તે સોમલ પ્રમુખ. ‡ જંગમ
વિષ તે સર્પાદિકનું ઝેહેર પ્રમુખ.

સ્થાપે એટલે સાધવીઓની મધ્યે મોહો-
ટી સ્થાપે અને જે પ્રાણી ગુણ રહિત
થઇને તે પદની ઈચ્છા રાખે એટલે ગ-
ણીપદની તથા આચારજપદ લેવાની
ઇચ્છા રાખે તે પ્રાંણી વીતરાગની આ-
જ્ઞાદિકના દોષ પ્રતે પામે એટલે વીતરા-
ગની આજ્ઞા રહિત જાણવો એટલે મી
થ્યાદ્રષ્ટી જાણવો—કેમકે ગણધર એહવે
મોહોટો શબ્દ ગૌતમ પ્રમુખ પુરૂષદિ
ધ્યેયે કરીને છે એટલે પુરૂષની મ
સીંહ સમાન એહવા ગૌતમસ્વામી પ્ર
મ પ્રુરૂષોએ કરીને ગણધર એહવું
નામ તે મોહોટું છે-તે ગણધર શબ્દ
જાણતા સતા આપાત્રને વિષે એટલે
ગુણના ગુણે કરીને રહિત એહવા
પને વિષે સ્થાપન કરેછે તે પુરૂષ

ગીતારથ એહવી એટલે સમ્યક પ્રકારે સિદ્ધાંતની જાણ એહવી અને સારા કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલી એહવી અને પરીણામીકી એટલે ઉત્સર્ગ અપવાદની જાણ એહવી અને ગંભીર એટલે માહા આશયવાળી એહવી અને ઘણા કાળથી ગીતારથની પાસે દીક્ષા લીધી છે જેણીયે એહવી અને દીર્ઘ પ્રજાયે કરીને વૃદ્ધ એહવી સાધવી જે તે પણ પ્રવર્તની ઇત્ય-વરેંદ્ર જે તેમણે કહી છે એટલે ઉપર લખ્યા ગુણે કરીને સહિત સાધવીને પ્રવર્તની એટલે ચારીત્રને વિષે પ્રવર્તાવનારી હોય એમ કહ્યું છે.

આ ઉપર લખ્યા ગુણે કરીને સહિત એહવા પ્રાંણીને વિષે જે પુરૂષ સાધ્વાદિક ગછ પ્રતે સુંપે તથા પ્રવર્તની ઇ

ગીતારથ એહવી એટલે સમ્યક પ્રકારે
સિદ્ધાંતની જાણ એહવી અને સારા કુળ-
માં ઉત્પન્ન થયેલી એહવી અને પરીણા-
મીકી એટલે ઉત્સર્ગ અપવાદની જાણ
એહવી અને ગંભીર એટલે માહા આ-
શયવાળી એહવી અને ઘણા કાળથી
ગીતારથની પાસે દીક્ષા લીધી છે જેણી-
યે એહવી અને દીર્ઘ પ્રજાયે કરીને વૃદ્ધ
એહવી સાધવી જે તે પણ પ્રવર્તની જીન-
વરેંદ્ર જે તેમણે કહી છે એટલે ઉપર
લખ્યા ગુણે કરીને સહિત સાધવીને
પ્રવર્તની એટલે ચારીત્રને વિષે પ્રવર્તાવ-
નારી હોય એમ કહ્યું છે.

આ ઉપર લખ્યા ગુણે કરીને સહિત
એહવા પ્રાંણીને વિષે જે પુરૂષ સાધવા-
દિક ગછ પ્રતે સુંપે તથા પ્રવર્તની પદ

જુદાગરી નથી–એહવી રીતે ઉપર[illegible]
ક[illegible]ર રચના કરીને સમસ્ત લોકને [illegible]
લેવું તેથી માહામોહકર્મ બંધાય.

૨૦ સત્ય બોલનારો એહવો જે [illegible]
પ તેને એહવું કહે કે તું તો જુઠ[illegible]
એમ હરેક કોઇ પુરૂષને વિષે [illegible]
દોષનું આરોપણ કરવું એટલે પોતે [illegible]
દોષ દેખ્યા નથી કેવળ નીચ [illegible]
કહેવા ઉપર ધ્યાન રાખીને તેની [illegible]
ના નીંદા કરવી તેથી માહામોહ[illegible]
ધાય–કેમકે સિદ્ધાંતમાં તો એવું [illegible]
કે કોઇના દોષ નજરે દેખ[illegible]
તો પણ મધ્યસ્થપણે રહેવું–તેની [illegible]
કરવી નહી એ કારણ મ[illegible]

૨૧ કલેશનું ઓછું ન [illegible]
લોકોના મર્મ ઉઘાડી [illegible]

सत्तर प्रकारनां मरण.

૧ અવીચીમરણ:—(જે મરણને વિષે અવિચી એટલે અંતર નથી એટલે સમયમાત્રનો વીલંબ નથી.) × × ×

એટલે નારક—તીર્યંચ—નર—અમર (દેવતા) તેમના ઉત્પતી સમય થકી આંરીને પોતપોતાના આઉખા કર્મના દળીઆનો સમય સમય અનુભવ કરવા થકી એટલે ભોગવવા થકી વીચટન એટલે નાશ થવું: તેણે કરીને સહીત જે મરણ એટલે ઉત્પતી સમયથી [illegible]ીને સમય સમય મરણ પર્યંત

સત્તર પ્રકારનાં મરણ.

૧ અવીચીમરણઃ—(જે મરણને વિષે આવિચી એટલે અંતર નથી એટલે સમયમાત્રનો વીલંબ નથી.) x x x એટલે નારક-તીર્યંચ-નર-અમર (દેવતા) તેમના ઉત્પત્તી સમય થકી માંડીને પોતપોતાના આઉખા કર્મના દળીઆનો સમય સમય અનુભવ કરવા થકી એટલે ભોગવવા થકી વીચટન એટલે નાશ થવું: તેણે કરીને સહીત જે મરણ એટલે ઉત્પત્તી સમયથી માંડીને સમય સમય મરણ પર્યંત આઉખાનું ઘટવું તે અવીચીમરણ કહીયે.

૨ અવધિમરણઃ-(અવધી એટલે મ[illegible] ર્યાદાયે કરીને જે મરણ તે અવધીમરણ

માહારા સાંભળવામાં એવું આવ્યું છે
કે સાધુને અનુમોદવાનો તથા કરાવવા-
નો કાંઇ દોષ નથી—એ રીતે ટીકાકાર
લખેછે અને તે એહવું કહેછે કે પૂયણવ-
त्तियाए ઇત્યાદિ પાઠમાં પૂજા સંબંધી
ફળ કાઉસગમાં વંછયું છે માટે અનુ-
મોદનાતો આવીજ અને ઉપદેશ મારગે
કરીને કરાવવાનું આવ્યું માટે તેનું શી
રીતે? તેનો ઉત્તર જે તમે કહ્યું તે રીતે
ટીકામાં અમારા જોવામાં પણ આવ્યું છે
પણ તે વાતનો પરમાર્થ ઉંડોછે માટે સિ-
દ્ધાંત ઉપર ઉપયોગ દેઇને ઉંડો વિચાર
કરેતો માલમ પડે—એ વાતનો ખુલાસો
શ્રીહરીભદ્રસૂરિજીયે પંચવસ્તુ ગ્રંથને
વિષે બાળજીવને ઉપગારને અર્થે કર્યોછે
તેમાં એહવું કહ્યું છે કે શાસ્ત્રની જુક્તિ-

માહારા સાંભળવામાં એવું આવ્યું છે
કે સાધુને અનુમોદવાનો તથા કરાવવ
નો કાંઇ દોષ નથી—એ રીતે લિ
લખેછે અને તે એહવું કહેછે કે
વિરાણ ઇત્યાદિ પાઠમાં પૂજા
ફળ કાઉસગમાં વંછયું છે માટે
મોદનાતો આવીજ અને ઉપદેશ
કરીને કરાવવાનું આવ્યું માટે
રીતે? તેનો ઉત્તર જે તમે કહ
ીકામાં અમારા જોવામાં પણ
ણ તે વાતનો પરમાર્થ ઉંડો
ંત ઉપર ઉપયોગ દઇને
તો માલમ પડે—એ વાતનો
...હરીભદ્રસૂરિજીયે
વિષે બાળજીવને ઉપગારને અર્થે
તમાં એહવું કહ્યું છે કે

થકી સુખી દુઃખી થયો સતો અને-જન્મ-
જરા-મરણ-ભય શોગ આધી એટલે
મનની પીડા અને વ્યાધી એટલે બાહ્ય-
રની પીડા એ રૂપ પીડાયે કરી પીડાતો
સતો સંસારમાં અનંતાકાળ થયાં પરિ-
ભ્રમણ કરેછે અને જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મનો
બાંધનારો થયોછે અને તે જ્ઞાનાવરણા-
દિ કર્મના ઉદય વડે કરીને નાના પ્રકાર-
નાં દુઃખ ભોગવેછે. એ સર્વ અજ્ઞાન મિ-
થ્યાતના જોર વડે કરીને મને ઉપાધી
વળગીછે પણ એ શુદ્ધ નિશ્ચયનય વિ-
ચારતાં માહારો સ્વભાવ નથી-હું એથી
ભીન્નછું-માહારો તો જ્ઞાનાદિ ગુણમય
સ્વભાવ છેઃએહવી રીતે આત્મજ્ઞાન રૂ-
પ લોચને કરી અજ્ઞાનરૂપ મિથ્યાતને
પ્રથમ ખપાવીને દર્શન-જ્ઞાન ચારિત્રરૂપ

થઈ સુખી દુઃખી થયો સતો [illegible]
જરા-મરણ-ભય શોક [illegible]
મનની પીડા અને વ્યાધી [illegible]
રની પીડા એ રૂપ પીડાવે કરી [illegible]
સતો સંસારમાં અનંતાકાળ [illegible]
ભ્રમણ કરેછે અને જ્ઞાનાવરણાદિ [illegible]
બાંધનારો થયોછે અને તે [illegible]
દિ-કર્મના ઉદય વડે કરીને [illegible]
ાં દુઃખ ભોગવેછે. એ સર્વ [illegible]
ાતના જોર વડે કરીને [illegible]
વળીછે પણ એ શુદ્ધ [illegible]
ચારતાં માહારો સ્વભાવ [illegible]
ભીનપણું-માહારો તો [illegible]
સ્વભાવ છે:એકદી રીતે [illegible]
પું લોચને કરી [illegible]
થમ ખપાવીને કર્મ [illegible]

નહોય અને પોતાની આત્મ પરિણતીને વિષે રમણ કરવું અને પર પરિણતીને વિષે એટલે પુદગલભાવને વિષે ન પડવું અને પોતાના જ્ઞાનાદીક ગુણનું ચીંત્વન કરવું પણ વિષય કષાયનું ચીંત્વન ન કરવું એટલે પોતાનો શુધ સ્વભાવ એટલે વિષય કષાયરૂપ મલીનતાયે કરીને રહીત એવો નીરમળ આત્મ સ્વભાવ રૂપ ઘર મુકીને પર ઘરમાં પેસીને એટલે પુદગળ સ્વભાવમાં પેસીને એટલે તેનો ઉપયોગ કરીને કુશીલિયા ન થાય તે નિશ્ચય થકી મૈથુન વિરમણવ્રત કહીયે.

૯ વ્યવહારથકી પરિગ્રહવિરમણવ્રત તે: ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર (ધરતી) વાસ્તુ (ઘર) રૂપ્ય (રૂપુ) સુવર્ણ (સોનુ) ચતુષ્પદ (ઘોડા પ્રમુખ) દ્વીપદ (દાસદાસી) કુપ્ય (ત્રાંબાપીતલ)

નહોય અને પોતાની આત્મ પરિણતીને
વિષે રમણ કરવું અને પર પરિણતીને
વિષે એટલે પુદગલભાવને વિષે ન પડવું
અને પોતાના જ્ઞાનાદીક ગુણનું ચીંત્વન
કરવું પણ વિષય કષાયનું ચીંત્વન ન
કરવું એટલે પોતાનો શુધ સ્વભાવ એ
ટલે વિષય કષાયરૂપ મલીનતાયે કરીને
રહીત એવો નીરમળ આત્મ સ્વભાવ
રૂપ ઘર મુકીને પર ઘરમાં પેસીને એટલે
પુદગળ સ્વભાવમાં પેસીને એટલે તેનો
ઉપયોગ કરીને કુશીલિયા ન થાય તે નિ-
શ્ચય થકી મૈથુન વિરમણવ્રત કહીયે.

૯ વ્યવહારથકી પરિગ્રહવિરમણવ્રત તે:
ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર (ધરતી) વાસ્તુ (ઘર) રૂ-
પ્ય (રૂપુ) સુવર્ણ (સોનું) ચતુષ્પદ (ઘોડા-
પ્રમુખ) દ્વીપદ (દાસદાસી) કુપ્ય (સાતધાતુ)

એ નવ પ્રકારે બાહ્ય પરિગ્રહ થકી નિવૃત્ત પામવું એટલે તે નવ પ્રકારના પરિગ્રહને પોતે રાખે નહી-બીજા પાસે રખાવે નહી અને રાખનારને ભલો જાણે નહી. એ રીતે નવકોટી [illegible] પરિગ્રહનો [illegible]

[illegible]

હિંસાનાં ફળ ભોગવે છે.

૪ કેટલાએક જીવ, હિંસા કરતા પણ થી અને હિંસાનું ફળ ભોગવતા પણ નથી

અર્થઃ—૧ પેહેલે ભાંગે કેટલાએક જીવ, હિંસા કરતા નથી અને હિંસાનું ફળ ભો-ગવે છે; તે પેહેલે ગુણઠાણે રહેલા એવા મિથ્યાદ્રષ્ટીજીવ વ્યવહારમાં હિંસા કરતા દેખાતા નથી એટલે ઉપરથી ત્યાગ કરીને ધ્યાન લગાવી ઉભા રહ્યા છે પણ અંતરંગથી સમકીત સહીત વિરતી પ્રણામ થયા નથી અને અહંકારાદીક કપાય ગયા નથી તેથી હિંસાનો બંધ પડેછે કેમકે તેમને વિષે મિથ્યાત્વ રહેલું છે એ કારણ માટે, જેમ સમુદ્રને વિષે રહેલા હજાર જોજનના મોહોટા મછ તેની આંખની પાંપણમાં તંદુળીયા મછ ગર્ભજ મનવાળો ઉપજે

સર્વથા પ્રકારે પરજીવને દંડનારો કહીયે એટલે મારનારો કહીયે. એજ કારણ માટે એકાંત બાળ એટલે સર્વથા પ્રકારે મૂર્ખ એટલે જૈન આગમનો અજાંણ કહીયે.

વળી સર્વ પ્રાંણ જાવત સર્વ સત્વનું હું પચખાણ કરૂંછું એટલે છકાય જીવનો વધ કરવા થકી વીરામ પામું છું-એવી રીતે બોલનાર પુરૂષને અને તે પુરૂષ આ જીવ છે, આ અજીવ છે, આ ત્રસ છે, આ થાવર છે, એ રીતે નિશ્ચય વ્યવહારે કરી સમ્યક પ્રકારે જાણેછે તેને સુપચખાણ હોય પણ કુપચખાણ ન હોય એટલે તેનું કરેલું પચખાણ સાચું છે. એ પ્રકારે તે સુપચખાણનો કરનાર કહીયે અને તે સાચું બોલનારો કહીયે પણ જુઠું બોલનારો ન કહીયે. એ પ્રકારે નિશ્ચે

તે સત્યવાદી હોય અને સર્વ પ્રાણીને વિ-
ષે જાવત સર્વ સત્વને વિષે એટલે છએ.
કાય જીવને વિષે ત્રિવિધે કરીને વિરામ
પામ્યો છે એટલે છગેકાય જીવના વધ
કરવાથી વીરામ પામેલો કહીએ અને સં
સંજમ એટલે વધાદીક પરીહાર થકી
વીરામ પામેલો એવો અને વિરત એટ-
લે વધાદીક થકી નિવૃતી પામેલો અને
પ્રતીહત એટલે આત્મનિંદા કરવે કરીને
અતીતકાળ સબંધી પાપ કર્મ જેણે હ-
ણ્યાંછે અને પ્રત્યાખ્યાન એટલે અનાગ-
ત કાળનું પચખાણ કરવે કરીને પાપક-
ર્મ જેણે હણ્યાંછે એવો હોય એટલે છ-
કાય જીવના વધ કરવા થકી નવ કોટીયે
કરી વીરામ પામેલો છે-એ કારણ માટે
પાપકર્મ રહીત કહીએ. એ . . . . .

રીયા રહિત કહીયે. એજ કારણ માટે સંવૃત કહીયે. એજ કારણ માટે એકાંત પંડીત કહીયે એટલે નિશ્ચે તે પંડીત કહીયે. એ કારણ માટે હે ગૌતમ અમે એહવું કહીયે છીયે કે પચ્ચખાણનો કરનાર કદાચીત સુપચ્ચખાણી હોય અને કદાચીત દુપચ્ચખાણી હોય. (આ સૂત્રનો અર્થ સંક્ષેપથી લખ્યોછે. વિશેષ જાંણવાની ઇચ્છાવાળા પુરૂષોયે ભગવતી સૂત્રના સાતમા શતકના બીજા ઉદ્દેશામાં જોઈ લેવું)

ભાવાર્થઃ—જે પ્રાણી પ્રથમથી સદગુરૂ પાસે પરમારથ સહીત સાપેક્ષપણે જીવાજીવાદીકનું જાણપણું કરીને પોતાની શકતીને અનુસારે પોતાના આત્માની તુલના કરીને ગીતારથ મહારાજની પાસે જે પ-

ચખાણ કરેછે તે સુપચખાણી છે એથી
ઉલટો હોય તે દુપચખાણી હોય. આ
વાત મધ્યસ્થ દ્રષ્ટીયે કરી વિચારવી-
કાંઈ રાગ દ્વેષ કરવાનું કારણ નથી કેમકે
ઠામઠામ સિદ્ધાંતોને વિષે એવી રીતે લ-
ખેલેછે કે પ્રથમ સમકીત અને પછી વ્રત
હોય. તે પોતાના અંગપણા [illegible]
થવા જાણ પુરૂષોની નિશ્રાયે [illegible] પણ
પોતાને છદ્દે કરેલાં વ્રત પચખાણ શુદ્ધ
કરે નહી એ કારણ માટે. વળી આવ-
શ્યક નિરજુક્તીને વિષે કહ્યુંછે કે પ્રથમ
સમકિત સામાયક-બીજું શ્રુત સામાયક
ત્રીજું-દેશ વિરતી સામાયક-ચોથું સર્વ
વિરતી સામાયક. એ રીતે અનુક્રમ હોય
છે માટે એ અનુક્રમ [illegible]
સહિત જે વર્તે તે [illegible]

રીયા રહિત કહીયે. એજ કારણ માટે સંવૃત કહીયે. એજ કારણ માટે એકાંત પંડીત કહીયે એટલે નિશ્ચે તે પંડીત કહીયે. એ કારણ માટે હે ગૌતમ અમે એહવું કહીયે છીયે કે પચખાણનો કરનાર કદાચીત સુપચખાણી હોય અને કદાચીત દુપચખાણી હોય. (આ સૂત્રનો અર્થ સંક્ષેપથી લખ્યોછે. વિશેષ જાંણવાની ઇચ્છાવાળા પુરૂષોયે ભગવતી સૂત્રના સાતમા શતકના બીજા ઉદ્દેશામાં જોઈ લેવું)

ભાવાર્થઃ—જે પ્રાણી પ્રથમથી સદગુરૂ પાસે પરમારથ સહીત સાપેક્ષપણે જીવાજીવાદીકનું જાણપણું કરીને પોતાની શક્તીને અનુસારે પોતાના આત્માની તુલના કરીને ગીતારથ મહારાજની પાસે જે પ-

ચખાણ કરેછે તે સુપચખાણી છે તેથી
ઉલટો હોય તે દુપચખાણી હોય. આ
વાત મધ્યસ્થ દ્રષ્ટીયે કરી વિચારવી-
કાંઈ રાગ દ્વેષ કરવાનું કારણ નથી કેમકે
ઠામઠામ સિદ્ધાંતોને વિષે એવી રીતે બો-
લેછે કે પ્રથમ સમકીત અને પછી વ્રત
હોય. તે પોતાના જાણપણા સહિત અ-
થવા જાણ પુરૂષોની નિશ્રાયે હોયકે પણ
પોતાને છદે કરેલાં વૃત પચખાણ ગુણ
કરે નહી એ કારણ માટે. વળી આવ
શ્યક નિરજુક્તીને વિષે કહ્યુંછે કે પ્રથમ
સમકિત સામાયક-બીજું શ્રુત સામાયક
ત્રીજું-દેશ વિરતી સામાયક-ચોથું સર્વ
વિરતી સામાયક, એ રીતે અનુક્રમ કહ્યા
છે માટે એ અનુક્રમ પ્રમાણે [illegible]
સમકિત જે વરને તે [illegible]

રતાવે તે જાંણુ-તેથી ઉલટા વરતે અને વરતાવે તે વીતરાગની આજ્ઞાથી બાહાર જાંણવા.

ઇહાં કોઇક બોલ્યો કે આ ઉપર લખેલી વારતા સાંભળીને મને એમ વિચાર થાયછે કે જેટલા જૈની નામ ધરાવેછે તે સર્વ સુપચખાણી થયા કેમકે તે નવતત્વ, જીવ વિચાર, દંડક ઇત્યાદિક પ્રકણ ભણેછે અને જીવ અજીવ જાંણેછે એ કારણ માટે ? તેને ઉત્તર કે અરે ભાઇ હું તો આટલા દીવશ એમ જાંણતો હતો કે તમે કાંઇ સમજુ દેખાઓછો પણ તમારી સમજની ખબર તો મને આ બોલવાથી પડી કે તમે જૈનઆગમના રહસ્યના અજાંણ જણાઓછો તમને કોઇક વેષવિડંબક છકાયની હિંસાના કરનારા, નિ-

શક,ભોળા લોકને ભોળવનારા, એહવા અને જુઠાં જુઠાં પોતાનાં સાધુપણાં શ્રાવકપણાં સ્થાપનારા એહવા અને સૂત્રના ઉડાવતા અને ગ્રંથની થાપના કરતા એટલે આ કાળમાં સૂત્ર જોવા જઈયે તો પગ દેવાની જગો નથી માટે આ ગ્રંથ પ્રમાણે વરતવું અને તે ગ્રંથોતો પક્ષાગ્રહ મતીયોયે પોત પોતાના મત થાપવાને અર્થે, પોતાના પુજનીકપણાને અર્થે સૂત્રથી વિરૂદ્ધ રચ્યા છે. એહવા ગ્રંથને અગ્રેસર કરતા એહવા કોઈક ધુતારા મળ્યા દીસેછે તેથી તમે આવું બોલોછો પણ એમ બોલવાથીતો ખરે દર્શનના લોક સુપચખાણી થયા કેમકે તે જીવ, અજીવ, ત્રસ, થાવર આદિક અને તેની દયા પણ પાળેછે માટે ખરે [illegible]

સકળકર્મ ક્ષય કરી લોકને અંતે બીરા-
જમાન આત્મ સ્વરૂપને વિષે સ્થીરીભૂત
વરતેછે. એ રીતે ચોથો ભાંગો જાંણવો.
"એણી રીતે ચોભંગીનું સ્વરૂપ સં-
વિજ્ઞ ગીતારથ માહારાજાની પાસે અથ-
વા તેમનો અભાવ સતે શુદ્ધ પ્રરૂપક પુ-
રૂષોની પાસે ધારીને સમ્યક પ્રકારે જાં-
ણપણું કરવું."

આવી રીતે નિશ્ચય વ્યવહારનું સ્વ-
રૂપ સમજીને ઉપર કહ્યા પ્રમાણે માહાવૃત
જે પાળેછે તેને સાધુ મુનીરાજ કહીયે
અને નિશ્ચય થકી માહાવૃતનું સ્વરૂપ સ-
મજ્યા વિના કેવળ ઉપર થકી માહાવૃત
સિદ્ધાંતને અનુસારે દ્રવ્યમાત્ર ગૌતમ
સ્વામી માહારાજજી જેવી ક્રિયા કરેછે
તોપણ તેની કાંઇ ગરજ સરવાની નથી

કેમકે દ્રવ્ય લીંગનો આ છત્રે માટે અ-
નંતીવાર લેઇ લેઇને મૂકયાંછે; એમાં કાં-
ઇ નવાઈ નથી. એ કારણ માટે જે પુ-
રૂપીનો વ્યવહાર પણ આવશે કે કોઇએ
સિદ્ધાંતથી ઉલટોકે એવા જેની, માણ
નામ ધરાવનારને તો દ્રવ્યલીંગધારી પ-
ણ ન કહેવાય કેમકે વ્યવહારમાં પણ
આરંભ પરિગ્રહ સહિત હો તો પ્રમાણ
માટે એને વ્યવહારમાં પરિગ્રહ રહિત
હોય અને આરંભાદિકના કરનાર હોય
એને સમ્યક્ ઉપયોગે કરીને શૂન્ય હોય
તેનું તો દ્રવ્યલીંગ કહેવાય એવી [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

સંખના ગુરૂ કરી થાપ્યા છે પણ તે કાંઇ હીત અહીતનો ઉપદેશ દેતા નથી એટલે "આ તમારે હીતકારી છે-આ તમારે અહીતકારી છે." એવું કાંઇ બોલતા નથી. એ કારણ માટે ભાવ નિક્ષેપાના ઉપયોગ વિના કેવળ થાપનાથી કાંઈ પણ ગરજ સરે નહી.

એ રીતે દ્રવ્ય પણ વીચારી જોવો: જેમ કોઇક બાળકની માતા, મરણ ગઇ છે, તેનું કલેવર (મડદું) પડયું છે; તેને સ્તને બાળક ધાવેતો દુધની પ્રાપ્તી કાંઇપણ થાય નહી: તથા વળી કોઇક પુરૂષે, રૂપનું પાત્ર એહવી રાજાની રાણી દીઠી, તેવામાં કોઇક જ્ઞાની પુરૂષે તેહને કહ્યું કે એ બાઇ આવતા ભવને વિષે તારી સ્ત્રી થશે, એમ સાંભળી વાયો ખુશી થયો;

પણ તેને વર્તમાન કાળે અડકવું ધારે
અડકી પણ શકે નહી. એમ ગયેલા
વને વિષે પોતાની સ્રી હતી તે મરી
રાજ કન્યા થઇ છે-પોતે કોઇક જ્ઞાન બ
ળે કરીને અથવા જ્ઞાનીના કહેવા થ'
એ કન્યા, પહેલાં મહારી સ્રી હતી એમ
જાણ્યું પણ રાજ લોકમાં જઇ તેનો કાંઇ
હાથ પકડાય નહી. તે માટે દ્રવ્યતો છે
પણ તે તે પ્રમાય નથી વર્તતા એટલે તે
તેં ભાવ નથી, તો તેથી કોઇ વાતની
ગરજ સરે નહી. ગરજતો કેવળ એકભા-
વથીજ સરેકે એટલે જે જે પદમાં જે જે
પુરૂષો વર્તતા હોય ને તે પદના ગુણોયે
કરીને વર્તમાનકાળમાં સહીત હોય તે
ભાવ કહીયે અને તેનુંજ સેવન કરવા
થકી ગરજ સરે, કેટલાએક લોકો ભાવ-

૨૯૮	૨	ઉપાસરા	ઉપાશ્રય.
૨૯૯	૧૬	દહેરાસર	દેહેરાસર.
૩૦૭	૮	અવલોક	અવલોકન.
૩૦૮	૧	સ્વરૂપનું	સ્વપરનું.
૩૦૮	૨	પ્રણાતીપાત	પ્રાણાતિપાત.
૩૧૦	૨	સાધુને	સાધુને.
૩૧૫	૨	ખોણરાગેહિં	ક્ષીણરાગેહિં.
૩૧૯	૫	વિરમવૃત	વિરમણવ્રત.
૩૨૧	૧૬	તૃષ્ન	તૃષ્ણા.
૩૨૨	૧૪	ધાન્ય	ધાન્ય.
૩૨૮	૧	આઉખો	આઉખુ.
૩૨૮	૧૫	સૈ	સે.
૩૨૯	૨	૩ાણામે	પ્રણામે.
૩૩૦	૯	ભાગા	ભાંગા
૩૩૪	૭	નિસ્યે	નિશ્ચે.
૩૩૮	૧૨	સદગુરૂ	સદ્ગુરૂની.
૩૪૧	૩	સૂત્રના	સૂત્રને.
૩૪૨	૨	ઘો	ઘો.
૩૪૨	૨	જન	જેને.
૩૪૩	૧૩	ચોદમાં	ચૌદમા
૩૪૫	૧૫	ઈહા	ઈહાં.